13. 8. 2007

ID: 49638

Výkon práva v rozporu s dobrými mravy

Jestliže žalobce nejprve své právo uplatní, následně z důvodů, jež neuvedl (ani nebyly blíže objasněny), vezme žalobu zpět, a poté stejné právo znovu uplatní, nelze v tomto jeho jednání spatřovat výkon práva, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1493/2006, ze dne 17.5.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. J. H., zastoupeného advokátem, proti žalovanému B. a. s., zastoupenému advokátem, o 20.000,- Kč a o vzájemné žalobě o 53.300,- Kč s úrokem z prodlení, vedené u Okresního soudu ve Vsetíně – pobočky ve Valašském Meziříčí pod sp. zn. 16 C 53/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. listopadu 2005, č. j. 16 Co 364/2005-178, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalovaný se žalobou ze dne 23. 11. 1999 ve věci vedené u Okresního soudu ve Vsetíně, pobočky ve Valašském Meziříčí, pod sp. zn. 11 C 358/99, domáhal, aby mu žalobce zaplatil 70.800,- Kč „s úrokem z prodlení podle nařízení vlády č. 142/1994 Sb. od 16. 10. 1999 do zaplacení“. Podáním ze dne 2. 2. 2000 vzal žalovaný žalobu na zaplacení částky 70.800,- Kč s příslušenstvím v celém rozsahu zpět.

Žalobce se vzájemnou žalobou domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 20.000,- Kč „jako doplatek odměny pro vedoucího zakázky stavby k. d. v B., vedené pod č. zak.: S.“. Vzájemnou žalobu odůvodnil tím, že dne 4. 1. 1993 uzavřel s žalovaným pracovní smlouvu se sjednaným druhem práce „samostatný technik IČ, zástupce vedoucího oddělení IČ“. Dohodou mezi účastníky ze dne 29. 11. 1996 byl žalobce s účinností od 1. 12. 1996 jmenován „vedoucím zakázky K. d. B. S. vedené pod č. zak.: S.“; zároveň bylo ujednáno, že vedoucí předkládá vedení společnosti zprávu o průběhu zakázky a jejím ukončení a že na základě schválení finančních prostředků na odměny pro vedoucího zakázky a zhodnocení zakázky vedením budou v průběhu zakázky uvolňovány zálohy na odměnu vedoucímu zakázky. Po ukončení zakázky mělo dojít k jejímu vyhodnocení a konečnému odsouhlasení celkové odměny pro vedoucího zakázky. Takto byly žalobci vyplaceny za vykonanou práci zálohy v roce 1997 ve výši 23.500,- Kč a v roce 1998 ve výši 47.300,- Kč. Z důvodů zapříčiněných žalovaným došlo k ukončení pracovního poměru žalobce ještě před ukončením zakázky. Proto by podle stanovených kritérií měla být žalobcova práce na zakázce ke dni ukončení pracovního poměru vyhodnocena a po odečtení vyplacených záloh by měla být vyplacena zbývající část odměny, která dle výpočtu žalobce činí 20.000,- Kč.

Okresní soud ve Vsetíně, pobočka ve Valašském Meziříčí, usnesením ze dne 24. 2. 2000, č. j. 11 C 358/99-48, vzájemnou žalobu ze dne 9. 2. 2000, kterou se žalobce domáhá zaplacení 20.000,- Kč, vyloučil k samostatnému řízení a věc byla dále projednávána Okresním soudem ve Vsetíně, pobočka ve Valašském Meziříčí, pod sp. zn. 16 C 53/2000.

Vzájemnou žalobou ze dne 20. 6. 2000 (obsaženou ve vyjádření k žalobě o zaplacení 20.000,- Kč) se žalovaný domáhal, aby mu žalobce zaplatil 70.800,- Kč s 11% úroky z prodlení od 16. 10. 1999 do zaplacení. Vzájemnou žalobu odůvodnil tím, že v písemném jmenování žalobce vedoucím zakázky ze dne 29. 11. 1996 je stanovena cílová odměna, která nenahrazuje mzdu a která měla být žalobci vyplacena při splnění podmínek stanovených v písemném jmenování vedoucím zakázky. Základní podmínkou bylo dokončení zakázky, úhrada zakázky objednatelem, vyhodnocení zakázky a stanovení celkové odměny podle daných kritérií. V průběhu zakázky mohly být podle ujednání uvolňovány zálohy na odměnu a tyto zálohy měly být od celkově stanovených odměn odečítány. Na těchto zálohách bylo žalobci vyplaceno celkem 70.800,- Kč. Protože ale zakázka nebyla dosud dokončena, nenastala splatnost cílové odměny, jež měla být vyplacena teprve po dosažení stanoveného cíle. Žalobci tak vzniklo bezdůvodné obohacení ve výši vyplacených záloh na odměnu, jehož vydání se žalovaný vzájemnou žalobou domáhá.

Okresní soud ve Vsetíně, pobočka ve Valašském Meziříčí rozsudkem ze dne 10. 10. 2001, č. j. 16 C 53/2000-54, ve znění usnesení ze dne 10. 10. 2001, č. j. 16 C 53/2000-58, návrh žalobce, aby byl žalovaný povinen zaplatit mu 20.000,- Kč i vzájemnou žalobu žalovaného, aby žalobce byl povinen zaplatit žalovanému 70.800,- Kč s 11% úrokem z prodlení za dobu od 16. 10. 1999 do zaplacení, zamítl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na nákladech řízení 1.897,20 Kč „k rukám JUDr. L. P.“. Po provedeném dokazování měl za prokázáno, že žalobce, který byl s účinností od 1. 12. 1996 jmenován vedoucím zakázky „k. d. B. S. vedené pod č. zak. S.“, obdržel na zálohách na odměnu pro vedoucího uvedené zakázky celkem 70.800,- Kč. Dopisem ze dne 29. 12. 1998 byla žalobci dána výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zákoníku práce a jeho pracovní poměr skončil u žalovaného ke dni 31. 3. 1999. Ujednání mezi účastníky o stanovení cílové odměny obsažené v listině ze dne 29. 11. 1996, jíž byl žalobce jmenován vedoucím zakázky „k. d. B. S. vedené pod č. zak. S.“, posoudil jako neurčité a nesrozumitelné, neboť „výpočet odměny je stanoven tak, že jednotlivé pojmy nejsou dále specifikovány, rozvedeny a určeny, a to např. hrubý zisk, kdo konkrétně hodnotí předmětná kritéria apod.“. Pro neurčitost a nesrozumitelnost považoval toto ujednání jako neplatné, a proto žalobu na zaplacení 20.000,- Kč jako nárok z tohoto ujednání plynoucí zamítl. I když žalovaný na základě tohoto neplatného ujednání žalobci na zálohách vyplatil 70.800,- Kč a jednalo se o bezdůvodné obohacení žalobce ve smyslu ustanovení § 243 zák. práce, „vzhledem k délce plnění ze strany žalovaného a vzhledem k tehdy uspokojivým pracovním výsledkům žalobce nemohl ani vědět, ani předpokládat z okolností, že jde o částky nesprávně vyplacené“; proto ve smyslu ustanovení § 243 odst. 3 zák. práce povinnost žalobci tyto částky vrátit žalovanému neuložil. Navíc nárok na vrácení vyplacené zálohy ve výši 9.000,- Kč z dubna 1997 a ve výši 8.500,- Kč z května 1997 posoudil k námitce žalobce jako promlčený.

K odvolání obou účastníků Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 26. 2. 2002, č. j. 16 Co 384/2001-75 – poté, co žalovaný podáním ze dne 28. 11. 2001 vzal vzájemnou žalobu ohledně částky 17.500,- Kč zpět – rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku II.“ (o zamítnutí vzájemné žaloby), „pokud byla žaloba na zaplacení částky 17.500,- Kč s příslušenstvím zamítnuta“, zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil, „v odstavci I.“ (o zamítnutí žaloby), „odstavci II.“ (o zamítnutí vzájemné žaloby), „pokud jím byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky 53.300,- Kč s příslušenstvím“, a „v odstavci III.“ (o nákladech řízení) rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Jako nesprávný posoudil závěr soudu prvního stupně, že ujednání o sjednání „cílové odměny“ žalobce je neplatné, neboť o nesrozumitelnosti „nemůže být řeč“, když z předmětné dohody je nepochybná vůle obou účastníků, a projev vůle nemůže být ani neurčitý, neboť tak by tomu bylo pouze tehdy, kdyby byl projev vůle sice srozumitelný, ale nebyl by zřejmý jeho obsah; v projednávané věci tomu tak není. I když není výslovně uvedeno, kdo konkrétně hodnotí předmětná kritéria, je zřejmé, že „hodnocení kritérií nepochybně provádí nadřízený pracovník žalobce“. Protože soud prvního stupně vycházel z nesprávného právního názoru o neplatnosti ujednání o cílové odměně, uložil mu, aby poté, co provede vyhodnocení systému odměňování v souvislosti se jmenováním žalobce vedoucím zakázky, zjistil, zda na základě této smlouvy je důvodný nárok žalobce na vyplacení žalované částky a zda je důvodný požadavek žalovaného na vrácení záloh, které žalobce obdržel na základě této smlouvy.

Okresní soud ve Vsetíně, pobočka ve Valašském Meziříčí, rozsudkem ze dne 25. 5. 2005, č. j. 16 C 53/2000-155, žalobu na zaplacení 20.000,- Kč i vzájemnou žalobu na zaplacení částky 53.300,- Kč s 11% úrokem z prodlení od 16. 10. 1999 do zaplacení zamítl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 21.999,60 Kč „k rukám JUDr. L. P.“. Ujednání mezi účastníky v listině ze dne 29. 11. 1996, jíž byl žalobce jmenován vedoucím zakázky „k. d. B. S. vedené pod č. zak S.“ v oddílu označeném jako „stanovení cílové odměny“, posoudil jako platné; protože podmínkou pro přiznání odměny vedoucímu zakázky bylo úspěšné dokončení zakázky, k čemuž ke dni ukončení pracovního poměru žalobce u žalovaného (ke dni 31. 3. 1999) nedošlo, žalobci nárok na odměnu vedoucímu zakázky nevznikl. Ve vztahu ke vzájemné žalobě žalovaného na vrácení částek vyplacených coby zálohy na cílovou odměnu dovodil, že žalobce jako zaměstnanec v době vyplácení jednotlivých částí záloh nevěděl a ani nemohl z okolností předpokládat, že jde o částky buď omylem vyplacené či nesprávně určené, a proto s odkazem na ustanovení § 243 odst. 3 zák. práce žalobci povinnost k vrácení takto obdržených částek neuložil.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 2. 11. 2005, č. j. 16 Co 364/2005-178 rozsudek soudu prvního stupně „v odstavci II. a III.“ (o zamítnutí vzájemné žaloby a o nákladech řízení) potvrdil a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na nákladech odvolacího řízení 16.791,- Kč k rukám advokáta. Vycházeje z toho, že „je nepochybné, že v rámci jmenování vedoucího zakázky ze dne 29. 11. 1996 a v systému odměňování, který je zahrnut v tomto jmenování, vyplývá zcela jasně, že žalobci budou poskytovány zálohy a že po úspěšném dokončení zakázky bude provedeno vyhodnocení celé zakázky a odsouhlasení celkové odměny pro žalobce s odpočtem poskytnutých zálohových odměn a rovněž vyplývá mimo jiné, že tato odměna by nebyla vyplacena, kdyby hrubý zisk zakázky byl nižší než 5 %“, dovodil, že žalobci byly poskytnuty peněžní částky jako zálohy na odměnu, která však následně nebyla kryta prací žalobce z důvodu ukončení pracovního poměru výpovědí ze strany žalovaného, a že tedy „nemůže přicházet v úvahu“ aplikace ustanovení § 243 odst. 3 zák. práce v tom smyslu, že by žalobce, přijal-li zálohy, byl v dobré víře; žalobce si musel být vědom, že jde o zálohu, která bude později vyúčtována. Dovodil dále, že výkon

práva žalovaného spočívající v tom, že vznesl vzájemnou žalobu proti žalobci na zaplacení 70.800,- Kč není v souladu s právem. Vycházel přitom z toho, že takovýto výkon práva žalovaného „je ve skutečnosti toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka pracovního vztahu, tedy žalobce, kterému vyplácel po dobu dvou let zálohy na odměnu vedoucímu zakázky, poté s ním z organizačních důvodů rozvázal pracovní poměr, rozhodl se upustit od vymáhání této částky“ (tím, že vzal dne 2. 2. 2000 zpět žalobu na zaplacení 70.800,- Kč), „ovšem pro chování žalobce“ (proto, že žalobce podal žalobu na zaplacení 20.000,- Kč) tak učinil opět, a „nelze tedy dospět k jinému závěru, než že s ohledem na tyto skutečnosti je nutno odepřít žalovanému výkon práva podle ustanovení § 7 odst. 2 věta prvá zákoníku práce“.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaný namítá, že svým postupem při uplatnění vzájemné žaloby nesledoval nic jiného, než cíl původní, tj. vrácení neoprávněně vyplacené částky. Kdyby tak žalobce učinil dobrovolně, nemuselo k soudnímu řízení vůbec dojít. Závěr odvolacího soudu o zavinění žalovaného (byl veden úmyslem způsobit podáním vzájemné žaloby žalobci škodu) nevychází ze zjištění v řízení učiněných, neboť v tomto směru nebylo žádné důkazní řízení vedeno. Ani v případě, že by žalovaný vzal žalobu zpět a následně podal vzájemnou žalobu bez jakýchkoli důvodů, pouze dle vlastní vůle, nelze dospět k závěru, že tím bylo jednáno v rozporu s dobrými mravy. Svým postupem tak žalovaný žalobci žádnou škodu nezpůsobil. Za nesprávný tak považuje závěr odvolacího soudu, že podáním vzájemné žaloby v té samé věci, kde byla předtím vzata žaloba zpět, je v rozporu s dobrými mravy, což pak může být důvodem k odepření žádaného práva. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce navrhl, aby dovolání žalovaného bylo zamítnuto jako nedůvodné, neboť rozsudek odvolacího soudu je zcela správný.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst. 2 písm. a) o.s.ř.], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř.].

Žalovaný dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu ve výroku, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že v obou rozsudcích soud prvního stupně rozhodl stejně (vzájemnou žalobu žalovaného zamítl). Dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř..

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst. 3 o.s.ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil mimo jiné právní otázku výkladu ustanovení § 7 odst. 2 zák. práce. Protože tuto otázku odvolací soud vyřešil jinak, než jak je posuzována v judikatuře soudů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalovaného je důvodné.

Protože v projednávané věci se žalovaný vzájemnou žalobou domáhá zaplacení částek, které měly být žalobci neoprávněně vyplaceny v roce 1997 a 1998, je třeba věc posuzovat podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce ve znění do 30. 9. 1999, tj. do dne, než nabyl účinnosti zákon č. 167/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů - dále jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 7 odst. 2 věty první zák. práce nikdo nesmí výkonu práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů zneužívat na újmu jiného účastníka pracovněprávního vztahu.

Jak správně uvedl odvolací soud v dovoláním napadeném rozsudku, objektivní právo předpokládá, že výkon subjektivního práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou. Z logiky věci, dané vzájemně opačným postavením zúčastněných stran, vyplývá, že výkon subjektivního práva (vynucení splnění subjektivní povinnosti) může mít někdy za následek újmu na straně povinného subjektu, což by bylo možné vnímat jako rozpor s obecně přijímaným právním pravidlem, že každý se má chovat tak, aby nerušil práva jiného. Protože však výkon práva vylučuje protiprávnost, protože stejný stav nemůže být současně stavem právním i právu se příčícím, je třeba, vycházeje ze zásady „neminem leadit, qui iure suo utitur”, chování, které směřuje k zákonem předpokládanému výsledku, považovat za dovolené i tehdy, je-li jeho (eventuelním) vedlejším následkem vznik majetkové, popř. nemajetkové újmy na straně dalšího účastníka právního vztahu.

Jestliže však jednající sice koná v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícímu propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevítaný vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým; účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, neboť jednající v rozporu s ustálenými dobrými mravy je přímo veden úmyslem způsobit jinému účastníku újmu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z hlediska jednajícího bez významu. Za zneužití práva ve smyslu ustanovení § 7 odst. 2 zák. práce tedy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000).

Uvedeným způsobem však odvolací soud při posuzování projednávané věci nepostupoval. Přehlédl totiž, že v projednávané věci žalovaný tím, že podáním ze dne 20. 6. 2000 vzájemnou žalobou uplatnil právo na zaplacení částky 70.800,- Kč s úroky z prodlení, realizoval své petiční právo, jež vyplývá z ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto ustanovení zaručuje každému, aby se stanoveným postupem (zde postupem podle o.s.ř.) domáhal svého práva u soudu. Tím, že žalovaný podáním ze dne 2. 2. 2000 vzal svůj návrh na zaplacení částky 70.800,- Kč zpět, realizoval své právo dispoziční, jež je rovněž chápáno jako významný prostředek ochrany subjektivních práv jednotlivců v českém právním řádu.

Svoboda subjektů soukromého práva, jimž je v civilním procesu poskytována ochrana, se totiž projevuje zejména v zásadě dispoziční a projednací. Široké možnosti svobodné dispozice nejen předmětem řízení a různými prostředky soudní ochrany, ale také volné nakládání procesními prostředky zjišťování skutkového stavu musí zůstat procesním stranám zachovány, nemá-li civilní proces nabýt charakter autoritativní instituce, jež není podstatně ovlivňována svobodnou vůlí stran. Tak jako je procesní strana oprávněna volně rozhodnout, zda podá či nepodá žalobu, vezme ji zpět, uzavře soudní smír, uzná nárok žalobce atd. (zásada dispoziční), stejně má právo rozhodovat o tom, jaký skutkový materiál vnese do řízení, jaká budou její skutková tvrzení, důkazní návrhy, vyjádření k provedeným důkazům atd. (zásada projednací).

Účel civilního procesu lze charakterizovat nejen na úrovni ochrany subjektivních práv, ale také na objektivní úrovni ochrany právního (soukromoprávního) řádu. Výkon soudnictví je realizací jedné z důležitých funkcí státu, zájem na řádném výkonu soudnictví a na plnění jeho úloh je zájmem veřejným a realizuje se prostřednictvím veřejnoprávních institucí. Ochrana soukromoprávního řádu se však nemůže uskutečňovat jeho autoritativní, nucenou kontrolou či vynucováním plnění subjektivních povinností bez ohledu na stanovisko a vůli subjektů oprávněných. Plně záleží na tom, zda tyto subjekty samy o ochranu požádají a v jakém rozsahu tak učiní. Ochrana právního řádu se nemůže uskutečňovat jinak než v mezích civilního soudního řádu a civilního procesu, ovládaného zásadou dispoziční, zásadou projednací, zásadou rovnosti stran a dalšími zásadami, upravujícími průběh civilního řízení. Veřejný zájem na ochraně soukromoprávního řádu nelze tedy realizovat jinak než uspokojením individuálních, soukromých zájmů fyzických a právnických osob na poskytnutí ochrany jejich subjektivním právům. Naopak zase těmto soukromým zájmům nelze poskytnout ochranu jinak než realizací veřejného zájmu na výkonu soudnictví, založeného na úplném a pravdivém zjišťování sporných skutečností. Znamená to, že veřejný zájem, realizovaný cestou uspořádání pravidel pro uplatňování soukromých práv v procesním předpise (Občanském soudním řádu) nemůže potlačovat nebo být vykládán tak, že by omezoval právo petiční nebo dispoziční, jež je právě výrazem ochrany soukromých práv.

Jestliže tedy, jako tomu bylo v projednávané věci, žalobce nejprve své právo uplatní, následně z důvodů, jež neuvedl (ani nebyly blíže objasněny), vezme žalobu zpět, a poté stejné právo znovu uplatní, nelze v tomto jeho jednání spatřovat výkon práva, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu. Jde totiž o zcela konkrétní realizaci práva petičního ve spojení s právem disponovat žalobou.

Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem, § 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Náhrada škody
- Katastr nemovitostí
- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník
- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba